

УДК 347.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-186-190

Авраменко Олександр Володимирович,

Голова Олександрійського міськрайонного суду

Кіровоградської області

aav2005@ukr.net

ORCID ID: 0009-0007-3134-3216

ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

У статті досліджується система доказування в адміністративному судочинстві України з урахуванням сучасних викликів, що постають у процесі судової реформи, цифровізації правосуддя та необхідності дотримання високих стандартів доведення у публічно-правових спорах. Особлива увага приділяється поєднанню матеріального й процесуального компонентів поняття доказу, що забезпечує як змістовну достовірність, так і правову допустимість доказової інформації.

Здійснено огляд наукових підходів до визначення поняття «доказ» у контексті адміністративного процесу. Акцент зроблено на принципах змагальності, офіційного з'ясування обставин справи, презумпції добросовісності суб'єкта владних повноважень та рівності сторін. Розкрито актуальні проблеми забезпечення рівного доступу до доказів, особливо у справах проти органів влади, коли громадяни часто позбавлені можливості повноцінного захисту через нерівність доступу до доказової інформації. Особливо розглянуто роль суду в активному збиранні та оцінці доказів.

Проаналізовано переваги та проблеми впровадження електронних доказів. Визначено ключові недоліки, зокрема труднощі автентифікації, відсутність уніфікованих стандартів та недостатню цифрову компетентність учасників процесу. Зроблено висновок про необхідність нормативного врегулювання механізмів оформлення, подання, дослідження та оцінки електронних доказів.

Окрема увага приділена судовій практиці, зокрема позиціям Верховного Суду, що формують підходи до оцінки доказів, визначення меж судового контролю та допустимості доказової бази. Автор стверджує, що дієвий судовий контроль — ключовий інструмент протидії зловживанням владою та забезпечення ефективного захисту прав у публічно-правових спорах.

У підсумку обґрунтовано необхідність комплексного вдосконалення системи доказування шляхом: удосконалення законодавства щодо електронних доказів; забезпечення рівного доступу до доказової бази; підвищення ролі суду у витребуванні доказів; формування стабільної судової практики. Такий підхід сприятиме утвердженню ефективного, об'єктивного та справедливого адміністративного судочинства в умовах реформування судової системи України.

Ключові слова: адміністративне судочинство, докази, доказування, судовий контроль, електронні докази, судова реформа, публічно-правовий спір, належність доказу, допустимість доказу, змагальність.

Avramenko O. EVIDENCE AND PROOF IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS IN UKRAINE: CHALLENGES OF JUDICIAL REFORM

The article explores the system of proof in administrative proceedings in Ukraine, taking into account current challenges arising from judicial reform, the digitalization of justice, and the need to uphold high standards of evidence in public law disputes. Particular attention is given to the integration of the substantive and procedural components of the concept of evidence, which ensures both factual reliability and legal admissibility of evidentiary information.

The study provides an overview of scholarly approaches to the definition of “evidence” in the context of administrative procedure. Emphasis is placed on the principles of adversarial proceedings, official clarification of case circumstances, the presumption of good faith of public authorities, and equality of the parties. The article highlights pressing issues in ensuring equal access to evidence, particularly in cases against public authorities, where citizens are often deprived of full protection due to unequal access to evidentiary information. The active role of the court in collecting and evaluating evidence is also analyzed.

The advantages and challenges of introducing electronic evidence are examined. Key shortcomings are identified, including authentication difficulties, lack of unified standards, and insufficient digital competence of participants. The author concludes that regulatory mechanisms for the formalization, submission, examination, and evaluation of electronic evidence must be developed and clearly established.

Special attention is paid to judicial practice, particularly the positions of the Supreme Court, which shape the approaches to evaluating evidence, defining the scope of judicial control, and determining the admissibility of the evidentiary base. The author argues that effective judicial control is a key instrument in counteracting abuses of power and ensuring effective protection of rights in public-law disputes.

In conclusion, the article substantiates the need for a comprehensive improvement of the proof system by: enhancing legislation on electronic evidence; ensuring equal access to the evidentiary base; strengthening the role of the court in requesting evidence; and developing consistent judicial practice. This approach will contribute to establishing effective, objective, and fair administrative justice in the context of Ukraine's judicial reform.

Keywords: administrative proceedings, evidence, proof, judicial control, electronic evidence, judicial reform, public-law dispute, relevance of evidence, admissibility of evidence, adversarial process.

Постановка проблеми. Питання доказів та процесу доказування в адміністративному судочинстві

набуває особливої актуальності в умовах триваючої судової реформи в Україні, спрямованої на підвищення ефективності, прозорості та справедливості судової системи. Адміністративні спори, у яких однією зі сторін виступає орган публічної влади, потребують особливих підходів до оцінки доказів, дотримання принципів процесуальної рівності та неупередженості.

Реформування судової влади супроводжується цифровізацією процесів, що зумовлює розширення практики використання електронних доказів, водночас породжуючи нові виклики щодо їхньої допустимості, достовірності та належної оцінки. Також актуальним залишається питання забезпечення єдності судової практики в умовах неоднорідного тлумачення судами процесуальних норм.

У цьому контексті науковий аналіз особливостей доказування в адміністративному процесі є необхідним для виявлення існуючих проблем і вироблення рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства та правозастосовної практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика доказів і доказування в адміністративному судочинстві досліджується у працях провідних українських і зарубіжних правознавців. Значний внесок у розвиток теоретико-правового підходу до розуміння доказової діяльності здійснили такі науковці, як А.І. Берlach, О. М. Бандурка, С. В. Ківалов, О.П. Дзісяк, І.Г. Козинець, В.Я. Кравченко, О.О. Опанасенко, М. І. Смокович, М.С. Сусак, С.Б. Цебенко та інші.

Мета статті є комплексне дослідження теоретичних та практичних аспектів доказів і доказування в адміністративному судочинстві України в контексті судової реформи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система доказування в адміністративному судочинстві України ґрунтується на принципах змагальності, офіційного з'ясування всіх обставин у справі, а також презумпції добросовісності суб'єкта владних повноважень. Водночас проведення судової реформи, цифровізація правосуддя та зростаючі вимоги до стандартів доказування актуалізують потребу в оновленому осмисленні механізмів доказування.

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), доказами визнаються будь-які фактичні дані, що встановлюють наявність або відсутність обставин, які мають значення для справи [1]. Такі дані можуть бути отримані з письмових, речових, електронних доказів, показань свідків, висновків експертів тощо. Суд, відповідно до принципу офіційного з'ясування обставин справи, має право витребувати докази за власною ініціативою, однак основна відповідальність за доведення правомірності чи неправомірності дій покладається на сторони.

У науковій літературі відзначається різноманітність підходів до визначення поняття «доказ» у контексті адміністративного судочинства. Так, Т.О. Рекуненко обґрунтовано розглядає доказ як засіб встановлення істини у адміністративній справі, наголошуючи при цьому не лише на його змістовній функції — з'ясуванні фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, — але й на формальній характеристиці, що полягає в обов'язковому дотриманні адміністративно-процесуальних норм при його отриманні [2, с. 172; 4, с. 379]. Такий підхід є послідовним і відповідає принципам процесуального права, оскільки визнає недопустимість доказів, здобутих із порушенням встановленої процедури.

Разом із тим, І.Г. Козинець та В.Я. Кравченко пропонують ширше бачення, розглядаючи докази як інформацію, що використовується сторонами адміністративного провадження для встановлення наявності або відсутності певних обставин, фактів чи подій [3, с. 175; 4, с. 379]. Автори акцентують увагу на процедурному аспекті доказування, яке охоплює як дослідження, так і оцінку доказів. Таким чином, доказ у їх трактуванні — це не лише засіб отримання фактів, а й елемент складної процесуальної діяльності, що включає активну роль учасників провадження та суду.

Порівняльний аналіз наведених позицій дозволяє дійти висновку, що сучасне адміністративне судочинство характеризується інтеграцією матеріального й процесуального компонентів у розумінні доказів. З одного боку, доказ є інструментом встановлення фактичних обставин, з іншого — він постає як результат формалізованої діяльності, яка здійснюється у межах встановленої правової процедури. Це підкреслює необхідність забезпечення балансу між змістом доказової інформації та дотриманням належної правової форми її отримання й використання.

Отже, узагальнення наукових підходів дозволяє констатувати, що докази в адміністративному судочинстві розглядаються не лише як джерело фактичної інформації, необхідної для встановлення істини у справі, а й як результат процесуальної діяльності, що здійснюється в межах чітко визначених правових норм. Це зумовлює необхідність забезпечення як змістовної достовірності доказів, так і дотримання процедурної коректності під час їх отримання, дослідження та оцінки. У сучасних умовах реформування судової системи в Україні така інтеграція матеріального й процесуального підходів до розуміння доказів є надзвичайно актуальною для забезпечення ефективного, об'єктивного та справедливого адміністративного судочинства.

У процесі реформування системи правосуддя виникає низка викликів, пов'язаних з ефективністю реалізації принципу доказування в адміністративному судочинстві. Одним із найгостріших є питання нерівності сторін у доступі до доказової бази, що особливо актуалізується у справах за участю суб'єктів владних повноважень. У таких справах громадяни, як правило, опиняються у менш сприятливому становищі через обмежений доступ до інформації, що перебуває у володінні органів державної влади, що, своєю чергою, порушує принцип змагальності та ставить під сумнів гарантії справедливого судового розгляду.

У цьому контексті слушною видається позиція О.О.Опанасенко про те, що рівність сторін адміністративного процесу перед законом означає наділення їх рівними правами та обов'язками щодо участі у процесі та захисту своєї позиції [5, с. 202]. Проте важливо не ототожнювати «рівність» із «однаковістю»: права і обов'язки сторін можуть відрізнятися залежно від їх процесуального статусу (позивач, відповідач, третя особа тощо). У свою чергу, рівність полягає у забезпеченні можливості кожного учасника адміністративного процесу реалізувати надані йому процесуальні права відповідно до цього статусу.

Водночас рівність у процесі виявляється не лише у формальному закріпленні прав та обов'язків, а й у реальній здатності сторін користуватися ними. Це має ключове значення для забезпечення ефективного доступу до правосуддя, а також впливає на реалізацію низки інших засад адміністративного процесу — змагальності, гласності, рівності зброї. Принцип рівності в адміністративному судочинстві слід розуміти також у світлі заборони дискримінації: до осіб, що перебувають в однаковому процесуальному становищі, мають застосовуватись однакові правові стандарти без винятків, що ґрунтується на концептуальному розумінні рівності перед законом [6, с. 38].

Таким чином, ефективне доказування в адміністративному процесі нерозривно пов'язане з практичною реалізацією принципу рівності сторін. Забезпечення реального, а не лише формального балансу між сторонами — ключова умова справедливого розгляду справ у публічно-правових спорах в умовах триваючого реформування системи правосуддя.

Одним із позитивних інституційних нововведень у межах судової реформи стало впровадження системи електронного суду та запровадження можливості подання доказів в електронній формі. Це істотно спрощує процес доказування, особливо для учасників адміністративного процесу, які перебувають у віддалених регіонах або мають обмежений доступ до судових установ. Електронні докази, зокрема дані з офіційних веб-сайтів органів державної влади чи місцевого самоврядування, слугують надійним засобом підтвердження юридично значущих обставин, оскільки відповідають вимогам належності та допустимості доказів.

Разом з тим, на практиці виникають значні труднощі, пов'язані з автентифікацією таких доказів, відсутністю уніфікованих технічних стандартів їх подання та збереження, а також з недостатньою цифровою компетентністю як представників сторін, так і працівників судових органів. Недосконалість нормативного регулювання цих питань створює правову невизначеність і може знижувати ефективність судового захисту.

Відповідно, застосування електронних доказів в адміністративному процесі є важливою та перспективною складовою процедури доказування. Хоча чинне процесуальне законодавство поки не врегулювало вичерпно всі аспекти їх використання, електронні докази є прогресивним інструментом, який потребує подальшої розробки правових механізмів щодо їх оформлення, подання, дослідження та оцінки. Лише за умови комплексного нормативного та технічного врегулювання зазначених питань можна забезпечити повноцінну інтеграцію електронних доказів у доказову систему адміністративного судочинства, що відповідатиме принципам доступності, ефективності й справедливості правосуддя [7, с. 51].

Окрему увагу слід приділити судовій практиці Верховного Суду, яка значною мірою формує підходи до оцінки доказів, визначення меж доказування та допустимості доказів. Проте аналіз судових рішень свідчить про відсутність сталої єдності у підходах до оцінки певних видів доказів, особливо у справах, що стосуються оскарження рішень органів публічної адміністрації [8, с. 96].

Також викликом залишається питання обсягу судового контролю в адміністративних справах. Існує тенденція до обмеження активності суду у витребуванні доказів, що знижує ефективність захисту прав осіб у випадках зловживання владою або приховування доказової інформації. У цьому контексті особливої ваги набуває розуміння судового контролю як одного з ключових інструментів забезпечення виконання судових рішень у адміністративних справах. Оскільки реалізація судового рішення є фінальною метою усього судового процесу, ефективність судового контролю значною мірою залежить від наявності чітко визначених нормативних засобів, які стимулюють органи публічної адміністрації до його виконання. Судовий контроль в адміністративному судочинстві, у разі його належного застосування самим судом, виступає дієвим механізмом впливу на відповідача — зокрема, через можливість накладення штрафів або притягнення до додаткової відповідальності. Це, у свою чергу, підвищує ймовірність добровільного та повного виконання судового рішення. Більше того, інститут судового контролю є важливою складовою системи державних гарантій дотримання законності, насамперед з боку органів публічної адміністрації. З урахуванням триваючої судової реформи, яка спрямована на підвищення ефективності судового захисту, а також з огляду на проблемні аспекти правозастосування норм, що регулюють судовий контроль, видається обґрунтованим твердження, що адміністративні суди мають активніше і цілеспрямованіше використовувати надані їм процесуальні інструменти. Це дозволить не лише підвищити авторитет адміністративного судочинства, а й забезпечити реальну дієвість прийнятих рішень та захист прав громадян у відносинах із владою [9, с. 596].

Висновки. У зв'язку з цим постає необхідність вдосконалення законодавчого регулювання доказування, зокрема щодо:

- Урегулювання процесу подання, дослідження та оцінки електронних доказів: Оскільки електронні докази все більше стають частиною адміністративного судочинства, важливо розробити чіткі нормативні механізми для їх використання, включаючи питання їх автентифікації, технічного оформлення та забезпечення належної допустимості в судовому процесі.

- Уніфікація стандартів щодо форми та змісту доказів: Це стосується створення єдиних стандартів для подання різних видів доказів, зокрема електронних, що дозволить забезпечити їх узгоджене використання в судовій практиці.

- Забезпечення рівності доступу до доказової бази: Необхідно впровадити механізми, які дозволяють сторонам адміністративного процесу мати рівний доступ до доказів, зокрема до інформації, що перебуває у володінні органів державної влади, щоб забезпечити принцип змагальності та справедливості судового розгляду.

- Посилення ролі судового контролю у доказуванні: Оскільки суд має право витребувати докази за власною ініціативою, важливо забезпечити ефективне використання цього права для унеможливлення зловживань з боку відповідачів та приховування доказової інформації, що дозволить посилити ефективність правового захисту.

- Розвиток судової практики: Судова практика, зокрема Верховного Суду, має стати основою для визначення єдиних підходів до оцінки доказів і застосування доказових стандартів, що сприятиме розвитку судової практики у напрямку до більшої стабільності та передбачуваності.

Таким чином, необхідно не лише забезпечити належне законодавче регулювання, але й активно працювати над інтеграцією нових технологій та механізмів, що сприятимуть більш ефективному, об'єктивному і справедливому здійсненню судового контролю та доказування в адміністративному судочинстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : прийнятий від 07.12.1984 р. № 8073-X ; станом на 17 квіт. 2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
2. Рекуненко Т.О. Доказування в процесі розгляду справ про адміністративне правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 169–173.
3. Козинець І.Г., Кравченко В.Я. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві на сучасному етапі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 173–177.
4. Колеснікова М.В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. №8. С. 378-382
5. Опанасенко О.О. Принцип змагальності та його вплив на діяльність сторін адміністративного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. Випуск 22. Частина I. Том 2. 2013. С. 200–205.
6. Цебенко С.Б. Рівність громадян перед законом та судом у практиці Європейського Суду з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9/2021. С. 38–40. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/9.pdf
7. Вербіцька М., Ботвинник В. Електронні докази як новий вид доказів в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1. С. 58-51.
8. Стоян А. Інструменти оцінювання доказів в адміністративному процесі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 3. С. 90-102
9. Берлач А.І., Дзісяк О.П., Сусак М.С. Судовий контроль у системі адміністративного судочинства України: теоретико-правові та прикладні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 594-597.

REFERENCES:

1. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. (1984, December 7). [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. №8073-X. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
2. Rekunenکو, T.O. (2019). Dokazuvannia v protsesi rozghliadu sprav pro administratyvne pravoporushennia. [Evidence in the process of considering cases of administrative offenses]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. №3. 169–173. [in Ukrainian].
3. Kozynets, I.H., Kravchenko V.Ia. (2021). Okremi pytannia dokaziv ta dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi na suchasnomu etapi. [Certain issues of evidence and proof in administrative proceedings at the present stage]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. №2. 173–177. [in Ukrainian].
4. Kolesnikova, M.V. (2024). Dokazy ta dokazuvannia v administratyvnomu sudochynstvi. [Evidence and substantiation in administrative proceedings]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. №8. 378-382. [in Ukrainian].
5. Opanasenko, O.O. (2013). Pryntsyp zmahalnosti ta yoho vplyv na diialnist storin administratyvnoho sudochynstva. [The principle of adversarial proceedings and its impact on the activities of the parties to administrative proceedings]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii PRAVO. Vypusk 22. Chastyna I. Tom 2*. 200–205. [in Ukrainian].
6. Tsebenko, S.B. (2021). Rivnist hromadian pered zakonom ta sudom u praktytsi Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny. [Equality of citizens before the law and the court in the practice of the European Court of Human Rights]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. №9. 38–40. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/9_2021/9.pdf [in Ukrainian].

7. Verbitska, M., Botvynnyk, V. (2020). Elektronni dokazi yak novyi vyd dokaziv v administratyvnomu sudochynstvi. [Electronic evidence as a new type of evidence in administrative proceedings]. *Aktualni problemy pravoznnavstva. №1*. 58-51. [in Ukrainian].

8. Stoian, A. (2021). Instrumenty otsiniuvannia dokaziv v administratyvnomu protsesi. [Evidence evaluation tools in the administrative process]. *Aktualni problemy pravoznnavstva. №3*. 90-102. [in Ukrainian].

9. Berlach, A.I., Dzisiak, O.P., Susak, M.S. (2025). Sudovi kontrol u systemi administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: teoretyko-pravovi ta prykladni aspekty. [Judicial control in the administrative justice system of Ukraine: theoretical, legal and applied aspects]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal. №1*. 594-597. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 7.06.2025

УДК 35.072.2:342.7:341.1/.8

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-190-195

Волох Данило Олександрович,
фахівець відділу соціально-гуманітарної роботи
Національної академії внутрішніх справ
dan080829@gmail.com
ORCID ID: 0009-0000-3147-299X

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

У статті розкривається правове розуміння суб'єктів публічного права, створених при органах державної влади та органах місцевого самоврядування, як окремої групи учасників публічних правовідносин. Такі суб'єкти відіграють важливу роль у реалізації публічної влади, виконанні адміністративних, соціальних, культурних, освітніх та інших функцій, делегованих їм державою або органами місцевого самоврядування. Основними ознаками таких суб'єктів є: офіційне заснування публічною владою; діяльність, спрямована на реалізацію публічного інтересу; здійснення функцій, що мають владно-розпорядчий або адміністративний характер; підконтрольність і підзвітність органу-засновнику; відсутність мети отримання прибутку як основного завдання; регулювання правового статусу спеціальними нормами публічного права. Відзначається, що дані суб'єкти можуть бути створені у формі державних або комунальних установ, агентств, інспекцій, служб, фондів, підприємств тощо, що функціонують у публічній сфері. Особливу увагу приділено розмежуванню між суб'єктами публічного та приватного права, а також складності класифікації у випадках надання певних господарських функцій суб'єктам публічного права. Автор аналізує нормативні акти, які регулюють порядок створення, діяльності, фінансування та контролю таких суб'єктів, а також наводить приклади з української правозастосовної практики. Підкреслюється необхідність чіткого визначення статусу, функцій і меж відповідальності таких суб'єктів у законодавстві для запобігання зловживанням, підвищення ефективності управління та забезпечення прозорості діяльності. У підсумку наголошується на важливості подальшого дослідження природи таких суб'єктів і вдосконалення правового механізму їх регулювання.

Ключові слова: публічна адміністрація, юридичні особи публічного права, компетенція та повноваження, державні інституції, суб'єкти публічного права.

Volokh D. THE CONCEPTS AND FEATURES OF PUBLIC LAW

The article reveals a legal understanding of public law entities created under state authorities and local self-government bodies as a separate group of participants in public legal relations. Such entities play an important role in the exercise of public authority, the performance of administrative, social, cultural, educational and other functions delegated by the state or local self-government bodies. The main features of such subjects are: official establishment by public power; activities aimed at realizing public interest; implementation of functions that have a power or administrative nature; controlled and accountability of the founder; lack of profit as the main task; regulation of legal status with special rules of public law. It is noted that these entities can be created in the form of state or communal institutions, agencies, inspections, services, funds, enterprises, etc. operating in the public sphere. Particular attention is paid to the distinction between public and private law entities, as well as the complexity of classification in cases of granting certain economic functions to public law. The author analyzes the normative acts that regulate the order of creation, activity, financing and control of such entities, as well as give examples from Ukrainian law enforcement practice. The need to clearly define the status, functions and limits of liability of such entities in the legislation to prevent abuse, improve management efficiency and transparency. As a result, the importance of further study of the nature of such subjects and the improvement of the legal mechanism for their regulation is emphasized.

Keywords: public administration, legal entities of public law, competence and powers, state institutions, public law.

Постановка проблеми. У сучасних умовах децентралізації влади, адміністративної реформи та розвитку публічного управління в Україні зростає роль суб'єктів публічного права, створених при органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Такі організації виконують важливі функції в системі публічного адміністрування, реалізують державну політику у визначених сферах, надають адміністративні, соціальні, освітні, культурні та інші послуги громадянам. Однак водночас виникає низка